

HISTORISK TIDSKRIFT
(Sweden)

129:2. 2009

Redaktören har ordet

Det är med stor ödmjukhet och viss bävan som jag tar över redaktörskapet för Sveriges äldsta humanvetenskapliga tidskrift. I snart 130 år har *Historisk tidskrift* utgjort det centrala organet för svensk historievetenskap, och det medför naturligtvis att tidskriften har en mycket värdefull tradition och stor vetenskaplig tyngd, som det är en av redaktörens huvuduppgifter att värna och föra vidare. Samtidigt befinner sig *Historisk tidskrift*, liksom de vetenskapliga tidskrifterna i allmänhet, i ett kritiskt skede. Digitala former för publicering vinner mark på bekostnad av tryckta publikationer. De bibliometriska styrsystem som i allt större utsträckning används för att värdera forskningen ger starka incitament för historiker att publicera sig i engelskspråkiga sammanhang snarare än att vända sig till den nationella publik som utgör *Historisk tidskrifts* främsta läsekrets.

Skall man mot den bakgrunden sluta sig till att det inte längre finns något behov av ett nationellt huvudorgan för svensk historieforskning? Vid Svenska Historikermötet i Lund i maj 2008 förutspådde, i ett privat samtal, en av Sveriges ledande historiker att *Historisk tidskrift* inte skulle finnas kvar om tio år. "Men", tillade han också, "jag kan ha fel; jag har haft fel förr".

Själv är jag övertygad om att han hade fel – annars hade jag självfallet inte åtagit mig uppdraget som redaktör för tidskriften – men hans olycksbådande spådom fick mig att inse betydelsen av de ändrade omvärldsförutsättningarna och allvaret i de hot som finns mot de traditionella vetenskapliga tidskrifterna. Om *Historisk tidskrift* inte förmår att möta förändringarna och förnya sig för att behålla sin relevans i samtiden kommer både traditionen och de många åren av oavbruten utgivning till slut att väga lätt.

Vilket slags förnyelse är då nödvändig för att bevara *Historisk tidskrifts* relevans och säkerställa tidskriftens fortlevnad på längre sikt? Utan att göra anspråk på att ha alla färdiga svar är jag övertygad om att tre områden är av särskild betydelse, nämligen *kvalitet*, *internationalisering* och *samverkan med det övriga samhället*. Mina ansträngningar i det strategiska arbetet som redaktör kommer att fokusera på dessa tre aspekter. Att jag lyfter fram dem i min första inledning skall dock inte uppfattas som en kritik av den tidigare redaktionen; tvärtom handlar det i många stycken om att fortsätta på den väg som mina närmaste företrädare, Jonas Nordin och Lars M. Andersson, redan har slagit in på.

1. *Kvalitet.* Vad beträffar den vetenskapliga kvaliteten är jag är stolt och glad över att kunna säga att *Historisk tidskrift* tillämpar ett granskningsförfarande av uppsatserna som är i paritet med – och i många fall bättre än – de mest välrenommerade internationella human- och samhällsvetenskapliga tidskrifterna. Minst två externa och av varandra oberoende lektörer granskar alla uppsatser som passerat den första redaktionella granskningen, och minst en av dem är alltid en forskare verksam vid en utländsk institution eller en utomlands utbildad forskare verksam i Sverige. För att förhindra subjektivitet och otillbörliga personliga hänsynstaganden i bedömningen döljs författarens identitet för lektörerna och vice versa. Detta rigorösa förfarande utgör grunden för tidskriftens vetenskapliga kvalitetssäkring och säkerställer att kvaliteten lever upp till högsta internationella nivå.

Kvalitet har emellertid också med läsvärde och intresse att göra, och här finns en inbördes motsättning: Historievetenskapliga texter – vare sig det handlar som uppsatser eller avhandlingar – är som bekant inte alltid underhållande läsning. Det skall de kanske inte heller i första hand vara, och både bok- och tidningsläsare i Sverige är förvisso redan mer än väl försedda med underhållningshistoriska publikationer av varierande slag. För *Historisk tidskrifts* del handlar läsvärdet i stället om att innehållet bör ha ett mer allmänt *historievetenskapligt* intresse och alltså intressera fler än den handfull kollegor som arbetar inom samma eller angränsande områden. Så är också fallet med stora delar av innehållet i *Historisk tidskrift* i dag – inte minst tycks många läsare uppskatta recensions- och debattavdelningarna. Om jag ser något behov av förnyelse inom detta område gäller det alltså framför allt uppsatsernas inriktning. *Historisk tidskrift* skall vara en plattform för publicering av empirisk historievetenskaplig grundforskning, men det betyder inte nödvändigtvis att alla empiriska undersökningar (och delundersökningar inom ramen för större projekt), hur väl och mödosamt genomförda de än är, är lämpliga att publiceras som uppsatser i *Historisk tidskrift*. I det bredare inomvetenskapliga perspektivet är i stället den centrala frågan om uppsatsen i fråga tillför någon ny och relevant kunskap, antingen i förhållande till ett aktuellt forskningsläge kring ett viktigt sakområde eller i ett generellt, teoretiskt och/eller komparativt perspektiv.

Tyvärr bidrar den ökande bibliometriska styrningen av forskningen inte till att främja de senare typerna av studier. I stället riskerar bibliometrin, genom att främja ett klimat av ”publish or perish”, att fungera för att pressa särskilt yngre forskare att snabbt försöka publicera sina empiriska arbeten trots bris-

tande förankring i aktuell teoribildning och internationella forskningslägen. Som en motvikt till sådana tendenser ser jag det som en av mina viktigaste uppgifter att driva en redaktionell linje som gynnar kvaliteten i bemärkelsen av *inomvetenskapligt intresse* liksom *generaliserande, jämförande och teoriutvecklande studier*.

2. *Internationalisering*. Jag har tidigare i olika sammanhang riktat kritik mot svenska historiker med anledning av den starka fokuseringen på det egna landets historia, bristen på internationell återrapportering av svenska historievetenskapliga resultat och det av hävd relativt lilla intresset bland svenska historiker för att publicera sig på internationellt gångbara språk.

Som redaktör vill jag dock framhålla att *Historisk tidskrift* är, och skall vara, ett nationellt organ för svensk (i vid bemärkelse) historievetenskap. Innehållet skall, som tidigare, endast undantagsvis vara skrivet på andra språk än svenska. Däremot vill jag gärna se en tydligare internationell förankring i delar av innehållet. Som jag ser det bör en av tidskriftens huvuduppgifter vara att fungera som en bro mellan svensk och internationell historievetenskap. Att alla uppsatser numera förses med engelska sammanfattningar och nyckelord är ett viktigt steg; nästa steg blir att synliggöra dessa i större utsträckning och göra dem mer tillgängliga via Internet och olika datorbaserade söktjänster. *Historisk tidskrift* bör också fungera som en central kanal genom vilken aktuell forskning i omvärlden introduceras i Sverige. Detta kan ske på olika sätt, till exempel genom debatter, konferensrapporter, litteratur- och forskningsöversikter och recensioner. I en tid då "internationalisering" av många närmast tycks uppfattas som synonymt med ett närmande till det anglosaxiska språkområdet, förefaller det inte minst viktigt att uppmärksamma forskning som publiceras på andra främmande språk än engelska.

3. *Samverkan med det övriga samhället*. *Historisk tidskrift* är i första hand en plattform för inomvetenskaplig diskussion och publikation, men för att en sådan skall ha relevans och legitimitet måste den ytterst också vara förankrad i sin samtid och det omgivande samhället. Att historia engagerar och upprör även i den bredare offentligheten är uppenbart – Finlands roll i andra världskriget, ansvaret för den transatlantiska slavhandeln, Forum för levande historias verksamhet och bilden av jungfru Maria är bara några axplock av de senaste årens livliga diskussioner om historiska ämnen i media. Det är emellertid inte alltid som historiker är mest framträdande i debatterna, och det är sällan som de stora slagen utkämpas innanför pärmarna för *Historisk tidskrift*. Jag menar dock att tidskriften har en viktig roll att fylla i det sam-

manhanget – inte minst kan de stundtals polariserade och ytliga diskussioner som förs i massmedia och bloggofären fördjupas och nyanseras i ett forum som *Historisk tidskrift*.

Stora delar av den grundforskning som publiceras i *Historisk tidskrift* bör också ha ett vidare samhällsintresse, och jag tror att vi har mycket att lära av naturvetenskapliga och medicinska tidskrifter när det gäller kontakterna med massmedia och förmågan att nå ut med nya forskningsresultat till en vidare publik. Det hjälper naturligtvis om forskningen har någon form av samtidsrelevans – vilket dock inte skall tolkas som ett argument för mer samtidshistoria. Edda Mangas prisbelönta uppsats "Kolonialism och rättfärdigt krig" i *Historisk tidskrift* 128:3 är ett utmärkt exempel på att även äldrehistorisk forskning kan bidra på ett högst meningsfullt sätt till att ge perspektiv på företeelser i samtiden. Det är också en uppsats som på ett balanserat sätt behandlar ett politiskt brännbart och kontroversiellt ämne utan att hemfalla till ideologiproduktion – något alltid som är en svår balansgång för den som ägnar sig åt ämnen med stark anknytning till förhållanden nära vår egen tid.

Det är min förhoppning att förnyelsen inom dessa tre områden så småningom skall märkas i tidskriftens innehåll och inriktning. Redaktörsbytet kommer inte att innebära några omedelbara eller tvära kast, men efterhand hoppas jag att den strategiska inriktning som jag här har skisserat skall bidra till att göra *Historisk tidskrift* än mer läsvärd, samtidsrelevant och synlig.

Sist men inte minst vill jag tacka min företrädare, Jonas Nordin, för hans utomordentliga insatser som redaktör under de gångna tre och ett halvt åren. Det är ett nöje att ta över *Historisk tidskrift* i det välskötta och effektiva skick som Jonas lämnar den, och jag är också djupt tacksam för hans tålmodiga ansträngningar att initiera mig i redaktörsarbetet. Även Nils Fabiansson förtjänar ett stort tack: Hans stora erfarenhet, rutin och engagemang som redaktionssekreterare fortsätter att vara den grund varpå tidskriftens redaktionella kvalitet och punktlighet vilar.

Stefan Eklöf Amirell